

הגדת הפסח

ע"פ כתב יד ספרדי עתיק ת"ש שנים
מאוסף כה"י הפרטי של ר' עובדיה מימוני זצ"ל

"יגיד עליו רעו" "כל־המוסיף גורע"

נערך וסודר ע"י ע"ה גבריאל חלציהו הגיא ס"ט יצ"ו

אגדתא דפסחא

הארט העורך: כל מה שבסוגריים עגולות () הוא הנוסח המקורי מגוף כה"י, תוקן ביד מאוחרת. וכל מה שבסוגריים מרובעות [] הוא נוסח שני נוסף בין השורות או בשוליים ביד מאוחרת, אותה היד שתיקנה. הנוסח השני (נוסח ב') קרוב יותר לנוסח הספרדי של ימינו מאשר הנוסח המקורי (נוסח א'). ויבחר הקורא לעצמו, ועי' הארתי בסוף. הג"ה ס"ט.

נוהגים לאמור מזמור זה לפני הקידוש:

הַלְלוּיָהּ | אֲוֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵב, בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעֵדָה. גְּדֻלִּים מַעֲשֵׂי
יְהוָה, דְּרוֹשִׁים לְכָל־חַפְצֵיהֶם. הוֹדוּהֶם פֶּעַל, וְצִדְקָתוֹ עֲמֶדֶת לְעַד. זָכַר
עָשָׂה לְנַפְלָאֵתוֹ, חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה. טָרַף נָתַן לִירָאִיו, יִזְכֹּר לְעוֹלָם
בְּרִיתוֹ. כַּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ, לְתֵת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם. מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמַת
וּמִשְׁפָּט, נֶאֱמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו. סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם, עֲשׂוּיִם בְּאֲמַת וַיִּשְׂרָ.
פְּדוּת | שְׁלַח לְעַמּוֹ, צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ, קָדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ. רְאֵשִׁית
חֲכָמָה | יִרְאֵת יְהוָה, שְׁכָל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם, תְּהַלְתּוּ עֲמֶדֶת לְעַד.

כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֶשָּׂא, וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא. הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב, כִּי
לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ.

אם חל בשבת אומר: יוֹם הַשְּׁשִׁי. וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צָבָאָם. וַיִּכַּל
אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
מְכַל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה. וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ,
כִּי בּוֹ שָׁבַת מְכַל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. ע"כ
[אַלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ, אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. וַיִּדְבֹּר
מִשָּׁה אֶת־מוֹעֲדֵי יְהוָה, אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.]

סְבָרֵי מָרְנוּ, ועונים: לַחֲיֵי,

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פָרִי הַגֶּפֶן.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ מְכַל־עַם,
וְרוֹמַמְנוּ מְכַל־לְשׁוֹן, בָּחַר בָּנוּ וַיְגַדֵּלְנוּ, רָצָה בָּנוּ וַיַּפְאֲרֵנוּ. וְתַתֵּן־לָנוּ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ \ בשבת שְׁבֻתוֹת לְמִנוּחָהּ ו\ מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָהּ, חֲגִים וּזְמַנִּים לְשִׂשׁוֹן,
\ בשבת אֶת־יוֹם הַשְּׁבֻתָּה הַזֶּה, \ אֶת־יוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה, אֶת־יוֹם חַג
הַמִּצּוֹת הַזֶּה, זְמַן חֲרוּתֵנוּ, בְּאַהֲבָה, זָכַר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי בָנוּ בְּחִירָתְךָ,

וְאַתָּנוּ קִדְשָׁת מְכַל־הָעַמִּים, וּמוֹעֲדֵי־קִדְשָׁךְ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הַנְּחִלָּתָנוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְקַדֵּשׁ \ בשבת הַשַּׁבָּת וְ \ יִשְׂרָאֵל וְהַזְמָנִים.

אם חל במוצ"ש אומר: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא
מְאוּרֵי הָאֵשׁ.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמְּבַדִּיל בֵּין־קֹדֶשׁ לַחֲלָל,
וּבֵין־אֹר לַחֹשֶׁךְ, וּבֵין יִשְׂרָאֵל (לְגוֹיִם) [לְעַמִּים], וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לַשַּׁשֶּׁת
יְמֵי־הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קִדְשַׁת שַׁבָּת לְקִדְשַׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלָּת, וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי
מִשֵּׁשֶׁת הַיָּמִים קִדְשָׁת, וְהַבְּדִלָּת אֶת־עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשָׁתָּךְ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה, הַמְּבַדִּיל בֵּין־קֹדֶשׁ לַחֲלָל. ע"כ

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיִינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ
לְזֶמֶן הַזֶּה.

ומיסב על צד שמאלו ושותה הכוס, ואח"כ נוטל ידיו ומברך:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
עַל־נְטִילַת יָדַיִם.

לוקח ירק שיעור כזית לפחות, ומברך ויתכוון לפטור את המרור:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה.

ולוקח מצה ויבצענה לשני חציים, חלק אחד יצניע לאפיקומן, וחלק שני יניח עם
השלמה בקערה.

מוזג כוס שני ואומר עליו סדר ההגדה:

בְּבִהִילוֹ יֵצְאוּנוּ מִמִּצְרַיִם. הֵא לַחֲמָא עֲנִיא דִּי אָכְלוּ אַבְהֵתְנָא
בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל־דְּכַפִּין יִיתִי וְיִיכּוֹל, כָּל־דְּצָרִיף יִיתִי וְיִפָּסֵחַ. הַשְׁתָּא
הָכָא, לְשַׁתָּא דְּאַתִּיא בְּאַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עַבְדִּי, לְשַׁתָּא דְּאַתִּיא בְּנֵי
חוּרֵי. נוהגים לאמרו ג' פעמים.

עוקר את הקערה מלפניו, וכאן הבן שואל (ונוהגים לאמרו שוב בעת הסעודה):

מַה־נִּשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה מִכָּל־הַלֵּילוֹת?

שֶׁבְּכָל־הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּלִים אֶפְּלִו פַּעַם אַחַת, וְהַלֵּילָה הַזֶּה
שְׁתֵּי פַעַמִּים.

מ"נ שֶׁבְּכָל־הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִים חֶמֶץ וּמִצָּה, וְהַלֵּילָה הַזֶּה כָּלוּ מִצָּה.

מ"נ שְׁבַכְל־הַלִּילֹת אָנוּ אוֹכְלִים שָׂאֵר יִרְקוֹת, וְהַלִּילָה הַזֶּה מְרוּרִים.
מ"נ שְׁבַכְל־הַלִּילֹת אָנוּ אוֹכְלִים בֵּין יוֹשְׁבִים וּבֵין מְסֻבִּים, וְהַלִּילָה הַזֶּה
כָּלָנוּ מְסֻבִּים. ע"כ

עֲבָדִים הֵינּוּ לַפְּרָעָה בְּמִצְרַיִם, וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד
חֲזָקָה וּבְזִרְוֹעַ נְטוּיָה, וְאֵלּוּ לֹא גָאֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת־אֲבוֹתֵינוּ
מִמִּצְרַיִם, עַד־כֵּן אָנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי בְנֵינוּ מְשַׁעֲבָדִים הֵינּוּ לַפְּרָעָה בְּמִצְרַיִם.
וְאִפִּילוּ כָּלָנוּ חֲכָמִים, כָּלָנוּ נְבוֹנִים, כָּלָנוּ יוֹדְעִים אֶת־הַתּוֹרָה, מִצְוָה עָלֵינוּ
לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, וְכָל־הַמַּאֲרִיךְ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם הָרִי זֶה
מִשְׁבַּח.

מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּרְבִי יְהוֹשֻׁעַ וּרְבִי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה [וּרְבִי
עֲקִיבָה] וּרְבִי טַרְפוֹן, שֶׁהָיוּ מְסֻבִּים בְּבֵנֵי בֶרֶק, וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיצִיאַת
מִצְרַיִם כָּל־אֹתוֹ הַלִּילָה, עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם וְאָמְרוּ לָהֶם, רַבּוֹתֵינוּ
הִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע שְׁלֹשְׁתֵּיהֶם.

אָמַר לָהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הָרִי אֲנִי כָּבֹן שְׁבָעִים שָׁנָה, וְלֹא
זָכִיתִי שֶׁתֵּאֱמַר יִצִּיאַת מִצְרַיִם בַּלִּילֹת, עַד שֶׁדָּרְשָׁה בֶּן זֹמָא, שֶׁנֶּאֱמַר,
לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת־יְיָם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ, הַיְמִים.
כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַלִּילֹת. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, יְמֵי חַיֶּיךָ, הָעוֹלָם הַזֶּה. כָּל יְמֵי
חַיֶּיךָ, לְהַבִּיא אֶת־יְמֹת הַמָּשִׁיחַ.

בְּרוּךְ הַמָּקוֹם שֶׁנֶּתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל [עֲמוֹ], בְּרוּךְ הוּא. כְּנֶגֶד אַרְבַּעַה
בָּנִים דְּבִרְה־תּוֹרָה, אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שָׂאֵנוּ יוֹדֵעַ
לְשֹׂאֵל.

חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה הָעֲדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְּשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ (אֲתָכֶם) [אֲתָנוּ]? אֵף אֵתָה אָמַר לוֹ כְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח, אֵין מִפְּטִירִים
אַחֵר הַפֶּסַח אֶפִּיקוֹמֵן. (בכ"י נִיקוּד כְּפוּל: אֶפִּיקוֹמֵן אוֹ אֶפִּיקוֹמֵן)

רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר? מָה הָעֲבוּדָה הַזֹּאת לָכֶם? לָכֶם וְלֹא לוֹ. וְלִפִּי
שֶׁהוֹצִיא אֶת־עַמּוֹ מִן הַכָּלָל, וְכָפַר בְּעֶקֶר, אֵף אֵתָה הִקְהָה אֶת־שְׁנֵי
וְאָמַר לוֹ, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. לִי וְלֹא לוֹ. אֵלּוּ
הָיָה שֵׁם לֹא הָיָה נִגְאָל.

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר? מָה זֹאת? וְאָמַרְתָּ אֵלָיו, בְּחֻזֵּק יָד הוֹצִיאֵנוּ יְהוָה

ממצרים מבית עבדים.

ושאינו יודע לשאל, את פתח לו, שנאמר והגדת לבנה ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים. והגדת לבנה, יכול מראש החדש? (תלמוד) [תלמוד] לאמר ביום ההוא. אי ביום ההוא, יכול מבעוד יום? (תלמוד) [תלמוד] לאמר בעבור זה. בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מנחים לפניך.

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשו קרבנו המקום [ב"ה] לעבודתו, שנאמר ויאמר יהושע אל-כל-העם, כה-אמר יהוה אלהי ישראל, בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים.

ואקח את-אביכם את-אברהם מעבר הנהר, ואולך אותו בכל-ארץ כנען, וארבה את-זרעו ואתן-לו את-יצחק. ואתן ליצחק את-יעקב ואת-עשו, ואתן לעשו את-הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים.

ברוך שומר הבטחתו לישראל [עמו], ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את-הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם אבינו בין הבתרים, שנאמר ויאמר לאברהם ידע תדע כי-גר. והיה זרעו בארץ לא להם, ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה, וגם את-הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ואחרי-כן יצאו ברכש גדול.

היא שעמדה לאבותינו ולנו. שלא אחד בלבד עמד עלינו, אלא בכל-דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

צא ולמד מה-בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו, שפרעה לא גזר אלא על-הזכרים, ולבן בקש לעקר את-הכל, שנאמר ארמי אבד אבי.

וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי-שם לגוי גדול עצום ורב. וירד מצרימה, אנוס על-פי הדבר. ויגר שם, מלמד שלא ירד להשתקע אלא לגור שם, שנאמר ויאמרו אל-פרעה לגור בארץ באנך,

כִּי־אֵין מִרְעָה לִצְאֹן אֲשֶׁר לַעֲבֹדֶיהָ, כִּי־כָבֵד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן, וְעַתָּה יִשְׁבוּ־נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גִּשּׁוֹן.

בְּמַתִּי מִעֵט, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרֵימָה, וְעַתָּה שְׁמֶךָ יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרַב. וַיְהִי־שֵׁם לְגוֹי, מִלְּמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם.

גְּדוֹל עָצוֹם, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאֵד מְאֹד, וַתִּמְלֵא הָאֶרֶץ אֹתָם.

וְרַב, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, רַבְּכָה כָּצַמְתָּ הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךָ, וַתִּרְבֵּי וַתִּגְדְּלֵי וַתִּבְאֵי בַעֲדֵי עֲדִיִּים, שָׂדִים נִכְנּוּ וּשְׁעָרָהּ צִמְחָה, וְאֵת עֵרֶם וְעֶרְיָה.

(וַיִּבֶא יִשְׂרָאֵל מִצְרִים, וַיַּעֲקֹב גַּר בְּאֶרֶץ־חָם. וַיִּפֹּר אֶת־עַמּוֹ מְאֹד, וַיַּעֲצֻמְהוּ מִצְרָיו. הִפָּךְ לָבָם לְשֵׁנָא עַמּוֹ, לְהַתְנַכֵּל בַּעֲבָדָיו.)

וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ, וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה. וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, הִבֵּה נְתַחֲכֶמָה לוֹ פֶּן־יִרְפֶּה, וְהָיָה כִּי־תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסָף גַּם־הוּא עַל־שְׂנְאֵינוּ, וְנִלְחַם־בָּנוּ וְעָלָה מִן־הָאָרֶץ.

וַיַּעֲנוּנוּ, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשְׁימוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם, וַיָּבִן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעָה אֶת־פֶּתֶם וְאֶת־רַעְמֶסֶס. וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָף.

וַנִּצְעֵק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קִלְנוֹ, וַיִּרְא אֶת־עֲנִינוֹ וְאֶת־עַמְלָנוּ וְאֶת־לַחֲצָנוּ.

וַנִּצְעֵק אֵל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֹּאנְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֲבֹדָה וַיִּזְעֻקוּ, וַתַּעַל שׁוֹעַתָם אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־הָעֲבֹדָה.

וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קִלְנוֹ, כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם, וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ, אֶת־אֲבָרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב.

וַיִּרְא אֶת־עֲנִינוֹ, זֶה פְּרִישׁוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ. כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיַּדַּע אֱלֹהִים.

וְאֶת־עַמְלָנוּ, אֵלּוּ הַבָּנִים. כָּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, (וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִלְדֹּת

הַעֲבֵרִית, אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָת שְׁפָרָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית פּוּעָה. וַיֹּאמֶר בִּילְדֻכֹּן
אֶת־הַעֲבֵרִיּוֹת וְרֵאִיתָן עַל־הָאֲבָנִים, אִם־בֶּן הוּא וְהִמָּתֵן אִתּוֹ, וְאִם־בַּת הוּא
וְחִיָּה. וַנֹּאמֶר) [וַיֵּצֵא פָרְעָה לְכָל־עַמּוֹ לֵאמֹר,] כָּל־הַבָּנִן הַיְּלֹוד הַיָּאֲרָה
תִּשְׁלִיכֵהוּ, וְכָל־הַבָּת תַּחֲיֶינָהּ.

וְאֶת־לַחֲצֹנּוּ, זֶה הַדָּחֵק. כִּמוֹ שֶׁנֹּאמַר, וְגַם־רֵאִיתִי אֶת־הַלַּחֲצֵן אֲשֶׁר
מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם.

(וְהַקְדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵף הִצִּילָנוּ וְהַחֲיָנוּ, שֶׁנֹּאמַר וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ
וְאֶרְאֶךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ, וְאֶמַּר לְךָ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי, וְאֶמַּר לְךָ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי.)

(שְׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדָיו, אֶהְרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ. שְׁמוֹנ־בָּם דְּבָרֵי אֲתוּתָיו,
וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם. שְׁלַח | אֲתוֹת וּמִפְתִּים בְּתוֹכֵכִי מִצְרַיִם, בְּפָרְעָה
וּבְכָל־עַבְדָּיו.)

וַיִּזְעַצְנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרַע נְטוּיָה וּבִמְרָא גָדֹל,
וּבְאֲתוֹת וּבְמִפְתִּים.

וַיִּזְעַצְנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם, לֹא עַל־יְדֵי מַלְאָךְ, לֹא עַל־יְדֵי שָׂרָף, לֹא עַל
יְדֵי שְׁלִיחַ, אֲלָא הַקְדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ [וּבְעֶצְמוֹ], כִּמוֹ שֶׁנֹּאמַר,
וְעִבְרָתִי בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֹּה, וְהִכִּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה, וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעִשֶׂה שְׁפָטִים, אֲנִי יְהוָה. וְעִבְרָתִי
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, אֲנִי וְלֹא מַלְאָךְ. וְהִכִּיתִי כָל־בְּכוֹר, אֲנִי וְלֹא שָׂרָף.
וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲעִשֶׂה שְׁפָטִים, אֲנִי וְלֹא שְׁלִיחַ. אֲנִי יְהוָה, אֲנִי הוּא
וְלֹא אֲחֵר.

בְּיַד חֲזָקָה, זֶה הַדָּבָר. כִּמוֹ שֶׁנֹּאמַר, הִנֵּה יַד־יְהוָה הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר
בַּשָּׂדֶה, בְּסוֹסִים בְּחֲמֹרִים בְּגִמְלִים בְּבָקָר וּבַצֹּאן, דָּבָר כְּבֵד מְאֹד.
וּבִזְרַע נְטוּיָה, זֶה הַחֶרֶב. כִּמוֹ שֶׁנֹּאמַר, וְחִרְבּוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה
עַל־יְרוּשָׁלַם.

וּבִמְרָא גָדֹל, זֶה גְּלוּי הַשְׁכִּינָה. כִּמוֹ שֶׁנֹּאמַר, אֹי | הַנִּסָּה אֱלֹהִים
לְבוֹא לְקַחַת לוֹ גוֹי מִקְרֹב גּוֹי, בְּמִסְתֹּ בְּאֲתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה, וּבְיַד
חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים, כֹּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה לָכֶם יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ.

ובאותות, זה המטה. כמו שנאמר, ואת המטה הזה תקח בידך, אשר תעשה בו את האתת.

ובמופתים, זה הדם. כמו שנאמר, ונתת לי מופתים בשמים ובארץ, דם ואש ותימרות עשן.

דבר אחר, ביד חזקה שמים, ובזרוע נטויה שמים, ובמרא גדל שמים, ובאותות שמים, ובמפתים שמים. אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים. ואלו הן.

דם. צפרדע. כנים. ערב. דבר. שחין. ברד.

ארבה. חשך. מכת בכורות.

רבי יהודה היה נוהג בהם סימן,

דצ"ך עד"ש באח"ב.

רבי יוסי הגלילי אומר, מניין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות, ועלהים לקו חמשים מכות? במצרים הוא אומר, ויאמרו החרטום אל פרעה אצבע אלהים היא. ועלהים הוא אומר, וירא ישראל את היד הגדלה אשר עשה יהוה במצרים. כמה לקו באצבע? עשר מכות. אמר מעתה במצרים לקו עשר מכות, ועלהים לקו חמשים מכות.

רבי אליעזר אומר, מניין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים הית של ארבע מכות? שנאמר ישלח בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. עברה אחת, זעם שמים, צרה שלש, משלחת מלאכי רעים ארבע. אמר מעתה במצרים לקו ארבעים מכות, ועלהים לקו מאתיים מכות.

רבי עקיבה אומר, מניין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים הית של חמש מכות? שנאמר ישלח בם חרון אפו, עברה וזעם וצרה, משלחת מלאכי רעים. חרון אפו אחת, עברה שמים, זעם שלש, צרה ארבע, משלחת מלאכי רעים חמש. אמר מעתה במצרים לקו חמשים מכות, ועלהים לקו מאתיים וחמשים מכות.

וַיִּבְאֲנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה, וַיִּתְּנוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֶרֶץ זִבְת חֶלֶב ודבש.

וַיִּבְאֲנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וַהֲבֵאתִי אֶתְכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי, לָתֵת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב. וַיִּתְּנוּ־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְנָתַתִּי אֹתָהּ לָכֶם מְורָשָׁה, אֲנִי יְהוָה.

אֶרֶץ זִבְת חֶלֶב ודבש, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, לְמַעַן הָקִים אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם, לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זִבְת חֶלֶב ודבש כִּיּוֹם הַזֶּה).

(וַעֲתָה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יְהוָה. וַעֲתָה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וּבְחֲנוּנֵי נָא בְּזֹאת אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת, אִם־לֹא אֶפְתַּח לָכֶם אֶת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם, וַהֲרִיקֹתִי לָכֶם בָּרֶכֶה עַד־בְּלִיַּדִּי, וְגַעַרְתִּי לָכֶם בְּאֵכָל, וְלֹא־יִשְׁחַת לָכֶם אֶת־פְּרֵי הָאֲדָמָה.

אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יְהוָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר, וְנָתַתִּי אוֹתָם וּסְבִיבוֹת גְּבַעְתִּי בָרֶכֶה, וַהֲרִידֹתִי הַגֶּשֶׁם בְּעֵתוֹ, גִּשְׁמִי בָרֶכֶה יִהְיוּ, וְנָתַן עֵץ הַשֹּׁדֶה אֶת־פְּרִיּוֹ, וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ, וְהָיוּ עַל־אֲדָמָתָם לְבִטָּח).

(מֵתִים בְּלִיַּחְיוֹ רַפָּאִים בְּלִיַּקְמוֹ, לָכֵן פָּקַדְתָּ וַתִּשְׁמִידֵם וַתֹּאבֵד כָּל־זָכָר לָמוֹ. יִמְחוּ מִסֶּפֶר חַיִּים, וְעַם צְדִיקִים אֲלִי־כְתָבוּ. וְאֲנִי עֲנִי וְכוֹאֵב, יִשׁוּעָתָה אֱלֹהִים תִּשְׁגַּבֵּנִי. אֶהְלֶלֶה שֵׁם־אֱלֹהִים בְּשִׁיר, וְאֶגְדֹּלְנוּ בַתּוֹדָה. שִׁירוּ לַיהוָה הַלְלוּ אֶת־יהוָה, כִּי הִצִּיל אֶת־נַפְשׁ אַבְיּוֹן מִיַּד מְרַעִים).

כְּמָה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת כְּפוֹלוֹת וּמְכַפְלוֹת לַמָּקוֹם בָּרוּךְ הוּא עָלֵינוּ.

אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים דינו.

אלו עשה בהם שפטים ולא עשה דין באלהיהם דינו.

אלו עשה דין באלהיהם ולא הרג את־בְּכוֹרֵיהֶם דינו.

אלו הרג את־בְּכוֹרֵיהֶם ולא נתן לנו את־מִמוֹנָם דינו.

אלו נתן לנו את־מִמוֹנָם ולא קרע לנו את־הַיָּם דינו.

אלו קרע לנו את־הַיָּם ולא העֲבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בַּחֲרֻבָּה דינו.

אלו העֲבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בַּחֲרֻבָּה ולא שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ דינו.

אלו שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ ולא סָפַק צָרֵינוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה דִּינוֹ.

אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה ולא האכילנו את־המן דינו.
 אלו האכילנו את־המן ולא נתן לנו את־השבת דינו.
 אלו נתן לנו את־השבת ולא קרבנו לפני ה' סיני דינו.
 אלו קרבנו לפני ה' סיני ולא נתן לנו את־התורה דינו.
 אלו נתן לנו את־התורה ולא הכניסנו לארץ ישראל דינו.
 אלו הכניסנו לארץ ישראל ולא בנה לנו את־בית הבחירה דינו.

על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכפלת למקום [ב"ה] עלינו, הוציאנו ממצרים, עשה בהם שפטים, עשה דין באלהיהם, הרג את־בכוריהם, נתן לנו את־ממונם, קרע לנו את־הים, העבירנו בתוכו בחרבה, שקע צרינו בתוכו, ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, האכילנו את־המן, נתן לנו את־השבת, קרבנו לפני ה' סיני, נתן לנו את־התורה, הכניסנו לארץ ישראל, ובנה לנו את־בית הבחירה לכפר בו על כל־עונותינו.

מחזיר את הקערה לפניו ואומר:

רבן גמליאל אומר, כל־שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הם, פסח מצה ומרורים. נוהגים שכל א' אומר.

פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבית המקדש קיים, על־שם מה? על־שם שפסח הקדוש ברוך הוא על־בתי אבותינו במצרים שנאמר, ואמרם זבח־פסח הוא ליהוה, אשר פסח על־בתי בני־ישראל במצרים, בנגפו את־מצרים ואת־בתינו הציל, ויקד העם וישתחוו.

מצה זו שאנו אוכלים, על־שם מה? על־שם שלא הספיק בצקם שלאבותינו להחמין, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד שנאמר, ויאפו את־הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ, כִּי־גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם־יצדה לא־עשו להם.

מרורים אלו שאנו אוכלים, על־שם מה? על־שם שמררו המצרים את־חיי אבותינו במצרים שנאמר, וימררו את־חיייהם בעבדה קשה,

בְּחֹמֶר וּבִלְבָנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה, אֶת כָּל־עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־עֲבָדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ.

בְּכָל־דֹּר וְדֹר חִיב אָדָם לִרְאוֹת אֶת־עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרַיִם, [שְׁנֵאמָר, וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בִיצְאָתִי מִמִּצְרַיִם]. שְׁלֹא אֶת־אֲבוֹתֵינוּ בְּלִבָּד גָּאֵל [הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא], אֲלֹא אִף אֲתָנוּ גָּאֵל שְׁנֵאמָר, וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הִבִּיא אֲתָנוּ, לְתֵת לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתֵּינוּ.

לְפִיכֹךְ אָנוּ חִיבִים לְהוֹדוֹת לְהִלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר לְרוֹמֵם לְגַדֵּל לְהַדָּר וּלְנַצַּח לְמִי שֶׁעָשָׂה לָנוּ וּלְאַבְוֹתֵינוּ אֶת כָּל־הַנְּסִים הָאֵלֶּה, וְהוֹצִיאָנוּ מֵעֲבֹדוֹת לְחֵרוֹת, וּמִשְׁעָבוֹד לְגָאֻלָּה, וּמִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֵכֶל לְיוֹם טוֹב, וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וְנֹאמַר לְפָנָיו הַלְלוּיָהּ.

אם יש מסבים עמו, עונים אחר כל פסקא.

הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה, הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֶת־שֵׁם יְהוָה. הַלְלוּיָהּ יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבֹרָךְ, מְעֻלָּה וְעֲד־עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ עַד־מְבֹאֵא, מִהַלֵּל שֵׁם יְהוָה. הַלְלוּיָהּ רָם עַל־כָּל־גּוֹיִם | יְהוָה, הַלְלוּיָהּ עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ. הַלְלוּיָהּ מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ, הַלְלוּיָהּ הַמְּגִבֵּהִי לְשָׁבֶת. הַלְלוּיָהּ הַמְּשַׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ. הַלְלוּיָהּ מְקִימִי מַעֲפָר דָּל, הַלְלוּיָהּ מְאַשְׁפֵּת יָרִים אֲבִיוֹן. הַלְלוּיָהּ לְהוֹשִׁיבִי עִם־נְדִיבִים, הַלְלוּיָהּ עִם נְדִיבֵי עַמּוֹ. הַלְלוּיָהּ מוֹשִׁיבִי | עֶקְרֵת הַבַּיִת, הַלְלוּיָהּ אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה, הַלְלוּיָהּ. הַלְלוּיָהּ

בִּיצְאָת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בִּצְאָת בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לַעֲז. הַלְלוּיָהּ הִיתָה יְהוּדָה לְקֹדֶשׁ, הַלְלוּיָהּ יִשְׂרָאֵל מִמְּשָׁלוֹתָיו. הַלְלוּיָהּ הַיָּם רָאָה וַיֵּנֶס, הַלְלוּיָהּ הַיַּרְדֵּן יָסַב לְאַחֹר. הַלְלוּיָהּ הַהָרִים רָקְדוּ כְּאִילָנִים, הַלְלוּיָהּ גְּבָעוֹת כְּבִנֵּי־צֹאן. הַלְלוּיָהּ מִהַלֵּךְ הַיָּם כִּי תָנוּס, הַלְלוּיָהּ הַיַּרְדֵּן תָּסַב לְאַחֹר. הַלְלוּיָהּ הַהָרִים תָּרָקְדוּ כְּאִילָנִים, הַלְלוּיָהּ גְּבָעוֹת כְּבִנֵּי־צֹאן. הַלְלוּיָהּ מִלְּפָנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי אֶרֶץ, הַלְלוּיָהּ מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב. הַלְלוּיָהּ הַהֹפְכִי הַצּוֹר אֲגַם־מִים, הַלְלוּיָהּ חֲלָמִישׁ לְמַעֲנֵנו־מִים. הַלְלוּיָהּ

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ וְגָאֵל אֶת־אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעָנוּ לְלִילָה הַזֶּה לֹאֲכַל בּוֹ מִצָּה וּמְרוֹרִים. כֵּן יְהוָה

אֱלֹהֵינוּ יִגְעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אַחֲרֵים הַבָּאִים לְקִרְאָתָנוּ לְשָׁלוֹם,
שְׂמִיחִים בְּבִנְיַן עִירָךְ וְשָׂשִׁים בַּעֲבוּדָתְךָ. וְנֹאכֵל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן
הַפִּסְחִים (שֶׁהִגִּיעַ) [שִׁיגִיעַ] דָּמָם עַל־קִיר מִזְבִּיחֶךָ לְרִצּוֹן. וְנוֹדָה לָּךְ שִׁיר
חֲדָשׁ עַל־גְּאֻלָּתָנוּ וְעַל־פְּדוּת נַפְשָׁנוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל.
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פָרִי הַגֶּפֶן.
ומיסב על צד שמאלו ושותה הכוס.

ואח"כ נוטל ידיו ומברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
עַל־נְטִילַת יָדַיִם.

ומשום לחם עוני, לוקח ככר א' שלם וחצי ככר בידו ומברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.
ומחלק למסבים כזית לכ"א, ולא יאכלו עד שיברך:
בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
עַל־אֲכִילַת מִצָּה. ומטבל בחרוסת ואוכל בהסיבה.

ולוקח כזית מרור, מטבל בחרוסת ומברך:

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
עַל־אֲכִילַת מְרֹר. ואוכל בלי הסיבה.

ואח"כ כורך מצה ומרור יחד ומטבל בחרוסת ואומר:

מִצָּה וּמְרֹר בְּלֹא בִּרְכָה, זִכָּר לְמִקְדָּשׁ, כְּהִלָּל הַזִּקֵּן שֶׁהָיָה כּוֹרֵם,
וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם: בָּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל־אֲכִילַת מִצּוֹת
וּמְרֹרִים, וְאוֹכְלָם בְּבֵית אַחַת, לְקִיָּם עַל־מִצְוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֵהוּ.
ואוכל בהסיבה.

ויאכל סעודתו לפי רצונו בשמחה, וטוב לאכול בשר. ונכון להאריך בה בסיפור יציאת
מצרים, ולשיר פיוטים לכבוד החג.

וכשגמר סעודתו לפני שיאכל בהסיבה כזית מן האפיקומן, אומר:

זִכָּר לְקֶרְבֵּן הַפִּסַּח הַנֶּאֱכָל עַל־הַשֶּׁבַע.

אם ג' הסבו יחד לאכול חייבים לזמן, ואומר המברך:

הֵב לָנוּ וְנִבְרַךְ לְמִלְכָּא עֲלָאָה קִדִּישָׁא. ועונים: שְׁמַיִם.
נִבְרַךְ \ בְּמִנְיַן לְאֱלֹהֵינוּ, בְּבֵית הַחֲתָן שֶׁהַשְּׂמִיחָה בְּמַעֲוֹנוֹ \ שְׂאֲכָלָנוּ מִשָּׁלוֹ.

ועונים: בְּרוּךְ \ במנין אֱלֹהֵינוּ, בבית החתן שֶׁהַשְׂמֵחָה בְּמַעוֹנֵנוּ \ שְׁאַכְלָנוּ מִשְׁלוֹ
וּבְטוֹבוֹ חֵינּוּ.

וחזרו המברך, ואומר: בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ (שְׁמוֹ) [זְכְּרוּ לְעוֹלָמִי עַד].

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הֵזֵן אֶת־הָעוֹלָם כְּלוּ בְּטוֹב
בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, וּבְטוֹבוֹ הַגָּדוֹל לֹא חָסַר לָנוּ, וְאֵל יַחֲסֹר לָנוּ תָמִיד
לְעוֹלָם וָעֶד, כִּי הוּא זֶן וּמִפְרָנס לְכָל, וּמִתְקִין מְזוֹן לְכָל־בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר
בָּרָא [כְּאֹמֹר, פּוֹתֵחַ אֶת־יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל־חַי רְצוֹן]. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה,
הֵזֵן אֶת־הַכֹּל.**

**נֹדֶה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, עַל שֶׁהִנַּחְתָּ אֶת־אֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה
וּרְחֻבָּה, בְּרִית וְתוֹרָה, וְעַל שֶׁהוֹצַאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית
עַבָדִים, וְעַל־בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׁרָנוּ, וְעַל־תּוֹרָתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ, וְעַל־חֻקֵּי
רְצוֹנְךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ, וְעַל־כָּל־מִצְוָה אֲשֶׁר אֱלֹהֵינוּ אָנוּ מוֹדִים לָךְ וּמְבָרְכִים אֶת־
שְׁמֶךָ, כְּאֹמֹר, וְאָכַלְתָּ וְשָׂבַעְתָּ, וּבִרְכָתְךָ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל־הָאֶרֶץ הַטֹּבָה
אֲשֶׁר נָתַתָּ לָךְ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל־הָאֶרֶץ וְעַל־הַמְּזוֹן.**

**רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל־יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ, וְעַל־יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ,
וְעַל־צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וְעַל־הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שְׁמֶךָ עָלָיו,
וּמִלְכוּת בֵּית דָּוִד מִשְׁחָךְ תַּחֲזִיר לְמַקְוָמָה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.**

אם חל בשבת הוא אומר: אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, רְצֵה וְהַחֲלִיצָנוּ
בְּמִצְוֹתֶיךָ, וּבְמִצְוֹת יוֹם הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה, [כִּי יוֹם זֶה גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ הוּא
מִלִּפְנֵיךָ], לְשַׁבֵּת בּוֹ וּלְנוּחַ בּוֹ כְּמִצְוֹת רְצוֹנְךָ. וְאֵל תְּהִי צָרָה וַיְגוֹן בְּיוֹם
מְנוּחָתָנוּ. ע"כ

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, יַעֲלֶה וַיָּבֹא, יַגִּיעַ וַיִּרְאֶה, יִרְצֶה וַיִּשְׁמַע, יִפְקֹד
וַיִּזְכֹּר לִפְנֵיךָ זְכוּרֵינוּ וְזְכוּרֵי אֲבוֹתֵינוּ, זְכוּרֵי יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְזְכוּרֵי מְשִׁיחַ
בֶּן דָּוִד עַבְדְּךָ, זְכוּרֵי נְבִיאֶיךָ וְחַסִּידֶיךָ, וְזְכוּרֵי כָּל־עַמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל
לִפְנֵיךָ, לְפִלְטָה לְטוֹבָה לְבִרְכָּה לְחֵן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים, \ בשבת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
הַזֶּה, \ בְּיוֹם טוֹב מְקָרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה, בְּיוֹם חַג הַמִּצְוֹת הַזֶּה, לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ
וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ. זְכְּרָנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה, וּפְקֻדָּנוּ בּוֹ לְבִרְכָּה, וְהוֹשִׁיעֵנוּ
בּוֹ לְחַיִּים, בְּדַבָּר יְשׁוּעָה וּרַחֲמִים. חוּס וְחַנּוּן, חֲמַל וְרַחֵם עָלֵינוּ, הוֹשִׁיעֵנוּ
וּמִלְטָנוּ בּוֹ מִכָּל־צָרָה וַיְגוֹן, וְשִׁמְחָנוּ בּוֹ שְׂמֵחָה שְׁלֵמָה, כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ,

כִּי אֵל מֶלֶךְ רַחוּם וְחַנּוּן אַתָּה. (נוסח א') וְהִרְאֵנוּ בְּנִחָמַת צִיּוֹן בְּמִהְרָה
 בְּיָמֵינוּ, כִּי אַתָּה הוּא בֹעֵל הַנְּחָמוֹת כְּאֹמֹר, כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַר תִּנְחַמְנוּ, כֵּן
 אֲנִכִּי אֲנַחֲמְכֶם, וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמּוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מְנַחֵם עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
 בְּבִנְיַן יְרוּשָׁלַם. אָמֵן.) [נוסח ב'] וּבִנְיַן אֶת־ירוּשָׁלַם עִירָךְ כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, בּוֹנֵה בְרַחֲמֵי יְרוּשָׁלַם. אָמֵן.]

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָאֵל אֲבִינוּ מִלְכֵנוּ, אֲדִירֵנוּ
 בּוֹרְאֵנוּ, קְדוֹשֵׁנוּ קְדוֹשׁ יַעֲקֹב, רוֹעֵנוּ רוֹעֵה יִשְׂרָאֵל. הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב
 וְהַמְּטִיב, שֶׁבְכָל־יּוֹם וְיוֹם הוּא מְטִיב לָנוּ, וְהוּא גּוֹמְלָנוּ לְעֵד חַן וְחֶסֶד
 וְרַחֲמִים וְכָל־טוֹב. וְעוֹנִים אִמֵּן, כִּי הִיא בְּרַכָּה בִּפְעֻלָּהּ.

הַרְחַמְנוּ, הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים. הַרְחַמְנוּ, הוּא יִתְפָּאֵר לְנֶצַח נֶצַחִים.
 הַרְחַמְנוּ, הוּא יִפְרֹנְסֵנוּ בְּכָבוֹד. הַרְחַמְנוּ, הוּא יִזְכֵּנוּ לִימֹת הַמְּשִׁיחַ וּלְבִנְיַן
 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

האורח אומר: הַרְחַמְנוּ, הוּא יְבָרֵךְ אֶת־הַשְּׁלֵחַן הַזֶּה שְׂאֻכְלָנוּ עָלָיו, וְיִסְדֹּר בּוֹ כָּל־מַעֲדָנֵי עוֹלָם,
 וְיִהְיֶה כְּשֶׁלֵּחְנוּ שְׂלֵאֲבָרָהֶם אֲבִינוּ אֲשֶׁר בִּרְכוּ הַמָּקוֹם בְּכָל מָכַל כָּל, כְּלִירֵעַב מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל,
 וְכָל־צֶמֶא מִמֶּנּוּ יִשְׁתֶּה, וְאֵל יַחֲסֹר מִמֶּנּוּ כָּל־טוֹב לְעֵד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים. הַרְחַמְנוּ, הוּא יְבָרֵךְ אֶת־
 בֹּעֵל הַבֵּית הַזֶּה וּבֹעֵל הַסְּעוּדָה הַזֹּאת, הוּא וְכָל־בְּנֵי בֵיתוֹ וְכָל־אֲשֶׁר לוֹ, בְּפָנִים שְׂיִיחוּ וְלֹא
 יִמּוּתוּ, וּבְנִכְסִים שְׂיִרְבוּ וְלֹא יִתְמוּ. לֹא יָבוֹשׁ בְּרֹאשִׁיתוֹ וְלֹא יִכָּלֵם בְּאַחֲרִיתוֹ. וְיִמְלֹא יְהוָה
 כָּל־מִשְׁאָלוֹת לְבוֹ לְטוֹבָה וּלְבָרָכָה. ע"כ

מְגִדוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכוּת, וְעֹשֶׂה־חֶסֶד לַמְּשִׁיחַ, לְדוֹד וּלְזֶרַעוֹ עַד־עוֹלָם.
 כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעִבוּ, וְדָרְשֵׁי יְהוָה לֹא־יִחָסְרוּ כָּל־טוֹב. [יְהוָה עֲזֹ לְעַמּוֹ
 יִתֵּן, יְהוָה | יְבָרֵךְ אֶת־עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם.] הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב, כִּי לְעוֹלָם
 חֶסֶד. עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא בְּרַחֲמָיו וְחֶסֶדָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ,
 וְעַל כָּל־עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אָמֵן וְאָמֵן.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פָּרִי הַגֶּפֶן.
 וּמִי־סֵב עַל צֵד שְׂמָאלוֹ וְשׁוּתָהּ הַכּוֹס. וּבֵבֵית הַחֲתָן מוֹסִיף וּמִבְּרַךְ עָלָיו ו' בְּרֻכּוֹת
 הַנִּישׁוּאִים, אוֹ בְּרוּךְ אֲשֶׁר בָּרָא שְׁשׁוֹן בְּלִבָּד אִם אֵין פָּנִים חֲדָשׁוֹת.

אם יש מסבים עמו, עונים אחר כל פסקא.

שֶׁפֶךְ חֲמַתָּה אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּהָ, הַלְלוּיָהּ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר
 בָּשְׂמָהּ לֹא קָרְאוּ. הַלְלוּיָהּ כִּי־אָכַל אֶת־יַעֲקֹב, וְאֶת־גִּוְהוֹ הַשָּׁמַיִם. הַלְלוּיָהּ
 [שֶׁפֶךְ־עַל־יָהֶם זַעֲמָה, וְחֶרֶן אָפָה יִשְׁיִגֵּם. הַלְלוּיָהּ תִּרְדָּף בְּאֵף וְתִשְׁמִידֵם,
 מִתַּחַת שָׁמַיִ יְהוָה. הַלְלוּיָהּ]

לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ, הַלְלוּיָהּ כִּי לְשִׁמְךָ תָּנוּ כְּבוֹד, עַל־חֲסִדְךָ
עַל־אַמְתְּךָ. הַלְלוּיָהּ לְמָה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם, אֵי־נָא אֱלֹהֵיהֶם. הַלְלוּיָהּ וְאַלְהֵינוּ
בְּשָׁמַיִם, כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה. הַלְלוּיָהּ עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב, הַלְלוּיָהּ מַעֲשֵׂה
יְדֵי אָדָם. הַלְלוּיָהּ פֶּה־לָּהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ, הַלְלוּיָהּ עֵינִים לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ. הַלְלוּיָהּ
אָזְנִים לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ, הַלְלוּיָהּ אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְיֹחוּ. הַלְלוּיָהּ יְדֵיהֶם וְלֹא
יִמְיִשּׁוּן, הַלְלוּיָהּ רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלָכוּ, הַלְלוּיָהּ לֹא־יִהְיֶה בְּגִרוֹנָם. הַלְלוּיָהּ
כְּמוֹתָם יֵהְיוּ עֲשִׂיהֶם, כָּל אֲשֶׁר־בִּטַּח בָּהֶם. הַלְלוּיָהּ יִשְׂרָאֵל בִּטַּח בִּיהוָה,
הַלְלוּיָהּ עֲזָרָם וּמַגִּנָּם הוּא. הַלְלוּיָהּ בֵּית אֶהְרֹן בִּטְחוּ בִיהוָה, הַלְלוּיָהּ עֲזָרָם
וּמַגִּנָּם הוּא. הַלְלוּיָהּ יֹרְאֵי יְהוָה בִּטְחוּ בִיהוָה, הַלְלוּיָהּ עֲזָרָם וּמַגִּנָּם הוּא.
הַלְלוּיָהּ יְהוָה זִכְרָנוּ יְבָרֶךְ, הַלְלוּיָהּ יְבָרֶךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל, הַלְלוּיָהּ יְבָרֶךְ אֶת־
בֵּית אֶהְרֹן. הַלְלוּיָהּ יְבָרֶךְ יֹרְאֵי יְהוָה, הַקְטִינִים עִם־הַגְּדֹלִים. הַלְלוּיָהּ יִסְף
יְהוָה עָלֵיכֶם, הַלְלוּיָהּ עָלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם. הַלְלוּיָהּ בְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה, עָשָׂה
שָׁמַיִם וָאָרֶץ. הַלְלוּיָהּ הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לִיהוָה, הַלְלוּיָהּ וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי־אָדָם.
הַלְלוּיָהּ לֹא־הִמָּתִים יִהְלְלוּ־יָהּ, הַלְלוּיָהּ וְלֹא כָל־יְרֵדֵי דוֹמָה. הַלְלוּיָהּ וְאַנְחֵנוּ |
נְבָרֶךְ יְהוָה, הַלְלוּיָהּ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם, הַלְלוּיָהּ. הַלְלוּיָהּ

אֶהְבֹּתִי כִּי־יִשְׁמַע | יְהוָה, אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנִי. אֶהְבֹּתִי כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי,
וּבִימִי אֶקְרָא. הַלְלוּיָהּ אֶפְפוּנִי | חֲבִל־מָוֶת, הַלְלוּיָהּ וּמַצְרֵי שְׁאוֹל מִצְאוּנִי,
הַלְלוּיָהּ צָרָה וַיִּגְוֹן אֲמַצָּא. הַלְלוּיָהּ וּבִשְׁם־יְהוָה אֶקְרָא, אָנָּה יְהוָה מַלְטָה
נַפְשִׁי. הַלְלוּיָהּ חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק, וְאַלְהֵינוּ מְרַחֵם. הַלְלוּיָהּ שֹׁמֵר פִּתְאִים יְהוָה,
הַלְלוּיָהּ דְּלוֹתַי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ. הַלְלוּיָהּ שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמִנוּחֶיכִי, (הַלְלוּיָהּ) כִּי יְהוָה
גָּמַל עָלַיְכִי. הַלְלוּיָהּ כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת, (הַלְלוּיָהּ) אֶת־עֵינֵי מִן־דְּמָעָה,
(הַלְלוּיָהּ) אֶת־רַגְלֵי מִדָּחִי. הַלְלוּיָהּ אֶת־הַלֵּף לִפְנֵי יְהוָה, בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. הַלְלוּיָהּ
הָאֲמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר, (הַלְלוּיָהּ) אֲנִי עֲנִיתִי מְאֹד. הַלְלוּיָהּ אֲנִי אֲמַרְתִּי בַחֲפוּזִי,
כָּל־הָאָדָם כֶּזֶב. הַלְלוּיָהּ מָה־אֲשִׁיב לִיהוָה, כָּל־תַּגְּמוֹלוֹתַי עָלַי. הַלְלוּיָהּ כּוֹס־
יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא, הַלְלוּיָהּ וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא. הַלְלוּיָהּ גְּדָרֵי לִיהוָה אֲשֶׁלָּם,
הַלְלוּיָהּ נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ. הַלְלוּיָהּ יִקָּר בְּעֵינֵי יְהוָה, הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו. הַלְלוּיָהּ
אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבָדְךָ, הַלְלוּיָהּ אֲנִי עֲבָדְךָ בֶּן־אַמְתְּךָ, פִּתְחַת לְמוֹסְרִי.
הַלְלוּיָהּ לֶךְ־אֲזַבַּח זִבַּח תּוֹדָה, הַלְלוּיָהּ וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא. הַלְלוּיָהּ גְּדָרֵי לִיהוָה
אֲשֶׁלָּם, הַלְלוּיָהּ נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ. הַלְלוּיָהּ בַּחֲצֹרוֹת | בֵּית יְהוָה, הַלְלוּיָהּ
בְּתוֹכֵי יְרוּשָׁלַם, הַלְלוּיָהּ. הַלְלוּיָהּ

הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם, הִלְלוּ אֶת שִׁבְחוֹהוּ כָּל־הָאֲמָיִם. הַלְלוּיָהּ כִּי גָבַר

[נוסח ב' (מדלג ישירות להלל הגדול):]

ועונים המסבים: כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ.

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב,

הוֹדוּ לַאלֹהֵי הָאֱלֹהִים,

הוֹדוּ לַאֲדֹנֵי הָאֲדֹנִים,

לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדִלוֹת לְבָדוֹ,

לַעֲשֵׂה הַשָּׁמַיִם בְּתִבּוּנָה,

לְרַקַּע הָאָרֶץ עַל־הַמַּיִם,

לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדִלִים,

אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ לְמַמְשֶׁלֶת בַּיּוֹם,

אֶת־הַיָּרֵחַ וְכּוֹכָבִים לְמַמְשֶׁלֶת בַּלַּיְלָה,

לְמַכָּה מִצָּרִים בְּבִכּוּרֵיהֶם,

וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם,

בֵּיד חֲזָקָה וּבְזִרְעֵ נְטוּיָה,

לְגִזֹּר יַם־סוּף לְגִזְרִים,

וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ,

וַנֵּעַר פֶּרַעַה וַחִילּוֹ בַּיַּם־סוּף,

לְמוֹלִיךְ עָמּוֹ בַּמִּדְבָּר,

לְמַכָּה מְלָכִים גְּדִלִים,

וַיַּהַרֵּג מְלָכִים אֲדִירִים,

לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי,

וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן,

וַנִּתֵּן אֶרֶצָם לְנַחֲלָה,

נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ,

שֶׁבִשְׁפָלָנוּ זָכַר־לָנוּ,

וַיַּפְרֶקֶנוּ מִצָּרֵינוּ,

נָתַן לָחֶם לְכָל־בָּשָׂר,

הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם,

נִשְׁמַת כָּל־חַי תִּבְרַךְ אֶת־שִׁמְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, וְרוּחַ כָּל־בָּשָׂר תִּפְאֹר
וּתְרוֹמָם אֶת־זִכְרְךָ מִלְּפָנֶיךָ תָּמִיד. מֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אֲתָה אֵל, וּמִבְּלַעַד־יָךְ
אֵין לָנוּ מֶלֶךְ גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ, פּוֹדֶה וּמַצִּיל, מְפַרֵּס וּמְרַחֵם בְּכָל־עֵת צָרָה

וְצוּקָה אֵלָא אַתָּה. [אֱלֹהֵי הָרָאשׁוֹנִים וְהָאֲחֵרוֹנִים], אֱלֹהֵי כָּל־הַבְּרִיּוֹת,
אֲדוֹן כָּל־הַתּוֹלְדוֹת, הַמְהַלֵּל בַּתְּשׁבָּחוֹת, הַמְנַהִיג עוֹלָמוֹ בַּחֲסֵד וּבְרִיּוֹתָיו
בְּרַחֲמִים. וַיְהוּה [אֱלֹהִים אֱמֶת], עַר לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְעוֹרֵר יְשָׁנִים
וְהַמְקִיץ גֵּרָדִמִּים, הַסּוֹמֵךְ נוֹפְלִים וְהַרוֹפֵא חוֹלִים, [הַפּוֹקֵחַ עוֹרִים וְהַזּוֹקֵף
כְּפוֹפִים], הַמְשִׁיחַ אֲלֵמִים וְהַמַּתִּיר אֲסוּרִים, וְלֵךְ לְבַדֵּךְ אָנוּ מוֹדִים.

וְאֵלֵינוּ פִּינוּ מִלֹּא שִׁירָה כִּים, וְלִשְׁוֹנֵנוּ רִנָּה כְּהַמּוֹן גָּלִיו, וְשִׁפְתוֹתֵינוּ
שָׁבַח כְּמֶרְחִבֵי הָרָקִיעַ, וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁשֶׁשׁ וְכִירָת, וַיְדִינוּ פְּרוֹשׁוֹת
כְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קָלוֹת כְּאֵילוֹת, אֵין אָנוּ מְסַפִּיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ
יְהוּה אֱלֹהֵינוּ, וּלְבָרֶךְ אֶת־שִׁמְךָ מִלְכָּנוּ, עַל אַחַת מֵאֵלֶּיךָ אֵלֶּפֶי אֲלָפִים וְרַב
רַבִּי רַבּוֹת פְּעָמִים, הַטּוֹבוֹת שְׁעֲשִׂיתָ עִמָּנוּ וְעַם אֲבוֹתֵינוּ.

[מִלְפָּנִים] מִמְצָרִים גְּאֻלָּתֵנוּ יְהוּה אֱלֹהֵינוּ, מִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ,
בְּרַעַב זִנְתָּנוּ וּבִשְׁבַע כָּל־כִּלְתָּנוּ, מִחֶרֶב הִצַּלְתָּנוּ, מִדְּבַר מִלְטָתָנוּ, וּמִחֲלָים
רָעִים רַבִּים דָּלִיתָנוּ מִלְכָּנוּ. עַד הִנֵּה עֲזָרוֹנוּ רַחֲמֶיךָ יְהוּה אֱלֹהֵינוּ, וְלֹא
עֲזָבוֹנוּ חֲסִדֶּיךָ. עַל־כֵּן אֲבָרִים שִׁפְלָגָתָ בָּנוּ, וְרוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁנִּפְחַתָּ בְּאַפָּנוּ,
וְלִשׁוֹן שֶׁשָּׁמַתָּ בְּפִינוּ, הֵן הֵם יוֹדוּ לָךְ וַיְבָרְכוּ אֶת־שִׁמְךָ מִלְכָּנוּ תָּמִיד. כִּי
כָּל־פֶּה לָךְ יוֹדֶה, וְכָל־לִשׁוֹן לָךְ תִּשְׁבַּח, וְכָל־עֵין לָךְ תִּצְפֶּה, וְכָל־בֶּרֶךְ לָךְ
תִּכְרַע, וְכָל־קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה, וְכָל־לִבָּבוֹת יִירָאוּךָ, וְכָל־קָרֵב וְכָל־יֹדֵעַ
יִזְמְרוּ לְשִׁמְךָ, כְּדֹבֵר שֶׁנֶּאֱמַר, כָּל עֲצָמָתוֹ תִּאֲמַרְנָהּ, יְהוּה מִי כָמוֹךָ, מִצִּיל
עָנִי מִחֲזַק מִמָּנוּ, וְעָנִי וְאֲבִיוֹן מִגּוֹזְלוֹ. [שׁוֹעֵת עֲנִיִּים אַתָּה תִּשְׁמַע, צַעֲקַת
הַדָּל תִּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ]. וְנֶאֱמַר, רַנְּנוּ צְדִיקִים בַּיהוָה, לְיִשְׂרָאֵל נְאֻהָה
תִּהְיֶה.

בְּפִי	יִשְׂרָאֵל	תְּתַרְוֶמֶם,
וּבִשְׁפִתִּי	צְדִיקִים	תִּתְבָּרֶךְ,
וּבִלְשׁוֹן	חֲסִידִים	תִּתְקַדֵּשׁ,
וּבִקְרֵב	קְדוֹשִׁים	תִּתְהַלֵּל.

וּבִמְקוֹהֵלוֹת רַבּוֹת עֲמָךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל יִתְפָּאֵר שִׁמְךָ מִלְכָּנוּ, שְׁכֵן
חוֹבֹת כָּל־הַיְּצוּרִים לְפָנֶיךָ יְהוּה אֱלֹהֵינוּ לְהוֹדוֹת לְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר
לְרוֹמֵם לְגַדֵּל לְהַדָּר וּלְנַצֵּחַ עַל כָּל־דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת דָּוִד בֶּן־יִשָּׁי
עֲבָדֶךָ מְשִׁיחָךָ.

יִשְׁתַּבַּח שִׁמְךָ לְעַד, מִלְכָּנוּ, [הָאֵל] הַמְלִיךְ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם

וּבְאֶרֶץ. כִּי לָךְ נָאָה, יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, שִׁיר וּשְׁבָחָה, הַלֵּל וְזִמְרָה, בְּרָכוֹת
וְהוֹדִיּוֹת, תְּהִלָּה וְתִפְאָרֶת, נֶצַח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה, עֹז וּמְשֻׁלָּה, קֹדֶשׁ
וּמְלָכוּת, מַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם. (נוסח א' בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי
זִמְרָה, חֵי הָעוֹלָמִים. אָמֵן.)

[נוסח ב' יְהִלְלוּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל־מַעֲשֶׂיךָ, וַחֲסִידֶיךָ וְצַדִּיקִים עוֹשֵׁי
רְצוֹנָה, וְעַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כָּל־כְּרֵנָה יוֹדוּ לְשִׁמְךָ, כִּי לָךְ טוֹב לְהוֹדוֹת,
וְלְשִׁמְךָ נָעִים לְזַמֵּר, וּמַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה אֵל. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מֶלֶךְ
מְהִלָּל בַּתְּשֻׁבּוֹת. אָמֵן.]

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.
ומיסב על צד שמאלו ושותה הכוס.

ומברך אחריו ברכה זו:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עַל־הַגֶּפֶן וְעַל־פְּרֵי הַגֶּפֶן,
וְעַל־תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה, וְעַל־אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהִנְחָלָתָ
לְאֲבוֹתֵינוּ. הַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ וּשְׁמַחְנוּ בְּבִנְיָנָהּ, [וְנֹאכַל מִפְּרִיהָ וְנִשְׂבַּע
מִטּוֹבָהּ,] וְנִבְרַכְךָ עָלֶיךָ בְּקֹדֶשׁ וּבְטָהֳרָה. וּשְׁמַחְנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ \בשבת
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, בְּיוֹם טוֹב מְקַרָּא קֹדֶשׁ הַזֶּה, בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. כִּי
אֵל טוֹב וּמִטִּיב אַתָּה, [וְנוֹדָה לָךְ עַל־הָאֶרֶץ וְעַל־פְּרֵי הַגֶּפֶן \בא"י גִּפְנָה].
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל־הָאֶרֶץ וְעַל־פְּרֵי הַגֶּפֶן \בא"י גִּפְנָה.

תם סדרא דאגדתא

תזכו לשנים רבות נעימות וטובות. לשנה הבאה בירושלם הבנויה.
א' כ' י' ר'.

ונוהגים עתה להוסיף ולקרוא שה"ש ופיוטים שונים, הכל לפי כח המסבים.

הארת העורך: כתב היד עשוי מחברת א' בת ו' יריעות נייר עבה ומבריק בלא סימנימים (סך י"ב דפים או כ"ד צדדים) מוגנת ביריעת קלף א' המשתמשת לה כמעטפת. הוא כתוב כתיבה ספרדית מרובעת יפה (ומנוקדת היטב בחלק ההגדה) בדיו חום כהה בעל גוון אפור, 30 שורות בכל צד בעמוד א', כנראה מן המאה הי"ב לספירתם. התיקונים כתובים כתיבה ספרדית (צפון־אפריקאית) חצי־רהוטה יפה בדיו שחור בעל גוון חום (ומנוקדת באופן חלקי), כנראה מן המאה הי"ח לספירה. כה"י מכיל הלכות פסח בערבית מצד א' עד צד ח', כנראה ממקור גאוני (בבלי). ההגדה עצמה מתחילה בצד ט' ומסתיימת בצד כ"ד באמצע.

הגדה זו מציגה לקורא נוסח נאמן של לשון חכמים כפי המנהג הקדום בספרד - כגון 'של' מחוברת לתיבה שאחריה, 'אינו' ב-ו ומלעיל, שם הפועל בנוי על צורת העתיד (לְשַׁאֵל, לֹאֲכַל), 'הִיָּת' במקום 'הִיָּתָה' (כן צורת הנסתר בעבר של נחי ל'ה ול"א - רָאָת, פָּאָת), ועוד רבים, כולם ידועים לחכמי הדקדוק - אע"פ שלא מצויה בה נו"ן לסימן רבים (יין) במקום מי"ם (י"ם) כמצופה, אולי ברצון האחדת הגירסא.

אך בג' דברים הגדה זו מראה בניקודה סימנים מיוחדים למסורת הבבלית: א' פֶּעַל בפת"ח במקום ציר"י בלשון חכמים (אף בימינו בפי התימנים), ב' יִרְאִי' במקום יִרְאִי', ג' שִׁבְשָׁפְלָנוּ (שם הפועל עם כינוי) במקום 'שבִּשְׁפָּלָנוּ' - שניהם במזמורי תהילים. הג"ה ס"ט.

תושלב"ע

